

Розділ 3.

Музичний театр: від становлення до оновлення

УДК. 792.57

DOI 10.34064/khnum2-1619

Феденко А. Ю.

ORCID 0000-0002-4832-0017

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,
61003, майдан Конституції, 11/13, м. Харків, Україна

Значення дитячого театру М. Кропивницького для становлення професійного музичного дитячого театру в Україні

АНОТАЦІЯ ■ Феденко А. Ю. Значення дитячого театру М. Кропивницького для становлення професійного музичного дитячого театру в Україні. ■ Дитячі музичні п'єси видатного українського драматурга, композитора, режисера, актора, сценографа, співака, хорового диригента, виконавця-інструменталіста, видавця, одного із засновників Театру українських корифеїв, разом із п'єсами Олени Пчілки та операми Миколи Лисенка не лише стали фундаментом репертуару молодого українського театру для дітей, а й дали помітний поштовх подальшому розвитку всієї дитячої драматургії в Україні. М. Кропивницького вважають зачинателем першої української театральної трупи, де акторами були діти, для яких драматург створив п'єси-казки «Івасик-Телесик» та «По шучому велінню». Висвітлюється музично-драматична творчість М. Кропивницького для дітей, яку вивчено значно менше, ніж його літературну та театральну діяльність, що обумовлює актуальність дослідження. *Мета статті* – на основі аналізу дитячої музично-драматич-

ної спадщини М. Кропивницького показати його роль у формуванні дитячого музичного театру в Україні. Робиться *висновок* про те, що творча і практична діяльність М. Кропивницького стала значним внеском у розвиток української музичної дитячої драматургії та українського дитячого театру. Обґрунтовано, що дитячі музичні п'єси письменника, створені на основі народних казок та пісенних джерел, є дійовим засобом виховання в юних українців позитивного ставлення до національних традицій, формуючи, в той же час, дуже важливі й привабливі риси характеру – щирість, гостинність, доброзичливість, правдивість, працьовитість. ■ **Ключові слова:** *український дитячий музичний театр, дитячі музичні п'єси, дитячий театр М. Кропивницького, репертуар, виховання, народні пісні, драматургія.*

АННОТАЦІЯ ■ Феденко А. Ю. Значение детского театра М. Кропивницкого для становления профессионального музыкального детского театра в Украине. ■ Детские музыкальные пьесы выдающегося украинского драматурга, композитора, режиссёра, актёра, сценографа, певца, хорового дирижёра, исполнителя-инструменталиста, издателя, одного из основателей Театра корифеев, вместе с пьесами Олены Пчилки и операми Николая Лысенко стали не только фундаментом репертуара молодого украинского театра для детей, но и дали заметный толчок дальнейшему развитию всей детской драматургии в Украине. М. Кропивницкого считают зачинателем первой украинской театральной труппы, где актёрами были дети, для которых драматург создал пьесы-сказки «Ивасик-Телесик» и «По щучьему велению». Освещается музыкально-драматическое творчество М. Кропивницкого для детей, изученное значительно меньше, чем его литературная и театральная деятельность, что обуславливает актуальность исследования. *Цель статьи* – на основе анализа детского музыкально-драматического наследия М. Кропивницкого показать его роль в формировании детского музыкального театра в Украине. Делается вывод о том, что творческая и практическая деятельность М. Кропивницкого стала значительным вкладом в развитие украинской музыкальной детской драматургии и украинского детского театра. Доказывается, что детские музыкальные пьесы писателя, созданные на основе народных сказок и песенных источников, являются действенным средством воспитания у юных украинцев позитивного отношения к национальным традициям, формируя, в то же время, очень важные

и привлекательные черты характера: чистосердечие, гостеприимство, доброжелательность, правдивость, трудолюбие. ■ **Ключевые слова:** украинский детский музыкальный театр, детские музыкальные пьесы, детский театр М. Кропивницкого, репертуар, воспитание, народные песни, драматургия.

ABSTRACT ■ Fedenko Alevtyna. The importance of M. Kropyvnytskyi's children's theater for the formation of a professional musical children's theater in Ukraine.

■ **Introduction and statement of the problem.** Before the revolution of 1917, artists, writers, musicians and teachers created a rich literary fund that could be the basis for professional musical children's theater in Ukraine. That is why there is a need to study the children's musical and dramatic heritage of the past, which is an inexhaustible treasury of cultural and educational ideas that can be creatively developed and successfully applied in modern conditions. The process of creative development of the genre of children's musical performance is today one of the most pressing problems of professional theater for children, take in account its growing popularity, both in the world and in Ukrainian musical culture. The lack of scientific research that fully and comprehensively cover the scientific and practical significance of musical children's plays by Marko Kropyvnytskyi for the development of musical children's theater in Ukraine indicates the need for more in-depth researching of the chosen topic.

In our research, we rely on the works and articles of authoritative experts – in particular, I. Franko (1910), M. Voronyi (1913), D. Antonovich (1925), P. Rulin (1929), I. Mar'ianenko (1953), P. Kyrychok (1985), N. Yosipenko (1958), P. Pereplitsa (1956), A. Novikov (2007; 2011), L. Moroz (1990). The vast majority of researchers noted the great merits of the artist to the national drama in particular and Ukrainian culture in general. Among the scientific works devoted to Kropyvnytskyi as a children's playwright, one can distinguish the research by A. Novikov (2007), which focuses on the history of creation of the first children's troupe in the country, which had no analogues in the history of the world theater, since the actors in it were peasant children. In mentioned critical and scientific works, the innovative features of the playwright's creative heritage are outlined, attention is focused on the specifics of the genre and problem-thematic range, literary-aesthetic, socio-political, and pedagogical views. The literary and theatrical activity of M. Kropyvnytskyi has been thoroughly studied. However,

there is still no work that comprehensively reveal his musical and dramatic creativity for children.

The purpose of the article is to show the significant role of M. Kropyvnytskyi in the development of children's musical theater in Ukraine based on the research of children's musical and dramatic creativity by the artist. **The research methodology** is integrative. The work uses knowledge of various fields of art history and related sciences: history and theory of theater, music theory, music and theater psychology, vocal and theater pedagogy.

Presentation of the main material. A great pride of the playwright is the foundation by him on the territory of his village Zatyshok of the children's theater, "actors" in which were his own and peasant children. This event was and remains unprecedented, since nothing like this has been observed in the history of Ukrainian and European culture. The troupe consisted of peasant children aged 10–13. For performances, Kropyvnytskyi assigned the largest room (hall) in the old house, where, as in a real theater, the stage was equipped. The first performance, "Goat-Dereza" ("Koza-dereza"), took place on Christmas day, 1906. The playwright drew the scenery himself, and prepared the costumes together with the children. The play was a great success. A few days later, the children's troupe was invited to a "tour" in the neighboring village, and the entire theater with the scenery on five carts went on a journey of six versts (Novikov, 2007: 33).

In the children's repertoire at that time, there was, in fact, only one work – the opera by M. Lysenko "Goat-Dereza" ("Koza-dereza") (libretto by Dniprova Chaika). Ukrainian children's repertoire did not exist at that time, and in 1907, Kropyvnytskyi created two plays for young performers based on folk tales – "Ivasyk-Telesyk" and "At the behest of the pike" ("Po shchuchomu velinniu"). The performances included vocal numbers composed by M. Kropyvnytskyi on the themes of Ukrainian folk melodies. In a letter to his good friend entrepreneur A. Suslov in January 1908, the writer, in particular, notes: "I have assembled a troupe of peasant children and I am staging in the villages: *Goat-dereza*, *Ivasyk-Telesyk*, and *At the behest of the pike* (the latter both are my)" (Kropyvnytskyi, 1960: 530). Based on the plot of folk tales of the same name, he wrote original musical and dramatic works for children of great educational value. The plays are quite simple in meaning and clearly depict the images of all the negative and positive characters. The first represent such social vices as lies and insincerity, and the second are carriers of eternal positive qualities – sincerity, candor, hard

work. The plays are written in an exquisite Ukrainian language, close to the oral poetic creativity. All this, as M. Yosypenko rightly notes, is evidence of “a serious approach of M. Kropyvnytskyi to the business of writing plays for children, a deep knowledge of the psychology of the young audience and its cultural and educational needs and demands” (Yosypenko, 1958: 265).

The performances require participation of music, which organic include into the language range of the play itself. Music explains and complements the true meaning of the situation to the young audience. Ukrainian musical folklore material formed the basis of the musical solution of M. Kropyvnytskyi’s children’s performances. Most often, folk songs served as a means to create the image and were introduce before the dramatic action mainly by the method of self-presentation: performing a particular song, the characters showed certain traits of their nature. The songs help to reveal the inner world of the characters, to express their state of mind and moods; often they contributed to the creation of the necessary stage atmosphere: festivities, fun and jokes. A significant part of the characters could not be imagined without songs. Using some folk melodies, Kropyvnytskyi mainly wrote original music, close in melody to the folk-song sources. Solo numbers, ensembles, and choirs are organically woven into the dramaturgy of these plays. A clear reflection of the integrity and unity of the musical and dramatic process is the principle of end-to-end development of the main musical idea of performances. In preparation for productions of his children’s plays, Kropyvnytskyi wrote an orchestration for them also.

Intending to put these plays on the professional stage, Kropyvnytskyi wrote down advice to future directors regarding the production of their children’s plays. He began to think of broader horizons for them. In the spring of 1910, small artists had to show their art to the audience of the neighboring county town Kupyansk. However, the premature death of the Ukrainian playwright did not allow this plan to be realized. The children’s troupe soon ceased to exist. Kropyvnytskyi children’s troupe and the repertoire he created for it became a prologue to the development of the Ukrainian theater’s creativity for young viewers. In nowadays from the repertoire do not go off the pearls of drama for children “Ivasik-Telesik’ and “At the behest of the pike”.

Conclusions. Marko Kropyvnytskyi’s creative heritage and practical activities wrote the gold pages to the history of Ukrainian musical children’s drama and Ukrainian children’s theater. Children’s musical and dramatic works of the

writer based on song folklore are the effective mean to educate positive attitude of young Ukrainians to folk tradition as well as to form positive nature traits: generosity, hospitality, goodwill, charity. ■ **Key words:** *Ukrainian children's musical theater, children's musical plays, M. Kropyvnytskyi's children's theater, repertoire, education, folk songs, drama.*

Постановка проблеми. До революції 1917 р. митцями, письменниками, музикантами, педагогами було створено багатий літературний фонд, який міг стати основою для професійного музичного дитячого театру в Україні. Саме тому виникає необхідність у вивченні музично-драматургічної спадщини минулого – невичерпної скарбниці культурно-освітніх думок щодо дитячого театру, які можуть бути інтерпретовані та успішно використані в сучасних умовах. Процес творчого опанування жанру дитячого музичного спектаклю сьогодні являє собою одну з актуальних проблем професійного театру для дітей, з огляду на популярність цих жанрів як у світовій, так і в українській музичній культурі. Відсутність досліджень, які б повно і всебічно висвітлювали наукове та практичне значення музичних дитячих п'єс Марка Кропивницького для розвитку музичного дитячого театру в Україні, вказує на необхідність більш ґрунтовного їх вивчення та *актуальність обраної теми.*

Аналіз публікацій за темою. В нашому дослідженні ми спираємося на низку праць знаних авторів, серед яких, зокрема, І. Франко (1910), М. Вороний (1913), Д. Антонович (1925), П. Рулін (1929), І. Мар'яненко (1953), П. Перепелиця (1956), М. Йосипенко (1958), Я. Куриленко (1960), П. Киричок (1985), Л. Мороз (1990), А. Новиков (2007; 2011). Лєвова частка дослідників відзначала вагомий внесок митця до національної драматургії зокрема й української культури в цілому. Серед наукових робіт, присвячених М. Кропивницькому як дитячому драматургу, можна виділити дослідження А. Новикова «З історії дитячого театру Марка Кропивницького» (2007), в якому акцентується увага на історії заснування першої в Україні дитячої трупи, відповідників якій

не було в історії світового театру, оскільки в якості акторів у ній виступали селянські діти.

Вищезгадані критичні та наукові розвідки дають уяву про новаторство творчості драматурга; увагу зосереджено на її жанровій і проблемно-тематичній специфіці, характерних рисах літературно-естетичних, суспільно-політичних, педагогічних поглядів. Літературна й театральна діяльність М. Кропивницького досліджена достатньо повно. Однак дотепер відсутня робота, яка б всебічно розкривала його музично-драматичну творчість для дітей.

Мета статті – на основі дослідження музично-драматичної творчості М. Кропивницького для дітей показати значущість внеску митця в розвиток дитячого музичного театру в Україні.

Методологія наукової розвідки є інтегративною. У роботі використовуються знання з різноманітних галузей мистецтвознавства і споріднених наук: історії та теорії театру, теорії музики, музичної й театральної психології, вокальної та театральної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Ведучи літопис українського дитячого театру від його виникнення в дожовтневі часи, ми не можемо обійти ані дитячих п'єс М. Кропивницького, ані їх сценічного втілення дітьми ще в передреволюційні роки. Бо то були серйозні наміри й повчальні спроби створити театр для дітей, переслідуючи не лише розважальну, а й освітньо-виховну мету. Однією зі значних, але мало відомих сторін творчої діяльності М. Кропивницького було створення дитячої трупи, яка, на його думку, могла б стати основою українського дитячого театру.

Першу свою виставу дитяча трупа показала 1906 р., під Новий рік. Це була опера М. Лисенка «Жоза-дереза». В. Кузнецов (1955: 24), який 1906 р. був запрошений репетитором до дітей Кропивницького і в той час жив на хуторі Затишок, згадуючи виставу, писав: «Марко Лукич не тільки вивчав з дітьми ролі, режисував цю виставу, але й сам писав декорації, обладнував сценічні підмостки, кроїв костюми. Він навдивовижу любовно і з захопленням займався організацією цих вистав і так захоплював усіх, що здавалось, начебто ці вистави готувалися для професійної сцени». Репертуару для театру юного глядача тоді майже не існувало, і 1907 р. М. Кропивницький для своїх малих вико-

навців пише дві п'єси за мотивами народних казок – «Івасик-Телесик» і «По щучому велінню». Як відзначає літературознавець Й. Куриленко (1960: 174), ці п'єси – «початок репертуару юного глядача». У виставах були введені вокальні номери, складені Марком Лукичем на теми українських народних мелодій. У листі до свого доброго знайомого, антрепренера О. Сулова, в січні 1908 р. М. Кропивницький (1960: 530), зокрема, зауважує: «... Я собі зібрав трупу із селянських дітей і виставляю по селах: “Козу-дерезу”, “Івасик-Телесик” і “По щучому велінню” (останні обидві мої)». Всі учасники дитячої трупи танцювали, співали, грали на музичних інструментах.

З листа до І. Мар'яненка від 02.01.1910 р. довідуємось, якого великого значення М. Кропивницький надавав виставам для дітей. У себе на хуторі та по сусідніх селах він сам їх ставив, сам оформлював і писав до них музику, добираючи виконавців із селянських дітей 10–13 років. «Яке це захоплююче видіння для сільської публіки», – радісно ділився він враженнями від тих вистав із племінником І. Мар'яненком (1953: 56). «Треба було бачити, як матірки хлипали, витираючи сльози, коли відьма украла Івасика. А коли Івасик вернувся додому, як вся публіка зраділа...» (там само). Актор із задоволенням констатував, що на виставах дитячих п'єс було завжди повнісінько глядачів, і що навіть дорослі люди йшли до театру.

На основі сюжетів однойменних казок М. Кропивницькому вдалося створити оригінальні музично-драматичні п'єси для дітей, які мають неабияке виховне значення. Твори досить прості за змістом. В них чітко змальовані образи усіх негативних та позитивних героїв. Перші уособлюють такі суспільні вади, як кривда і нещирість, а другі є носіями віковичних позитивних рис – правдивості, щиросердості, працьовитості. Дитячі п'єси-казки «Івасик-Телесик» і «По щучому велінню» – прекрасні зразки використання у драматургічній творчості народних пісень, фольклору. Аналіз художніх особливостей «Івасика-Телесика» і «По щучому велінню» глибоко переконує в тому, що автор добирав сюжети цих п'єс і працював над їх драматургічним втіленням так само серйозно та з розумінням справи, як і над своїми драмами й комедіями, що призначались для професійної сцени. Трьохактна п'єса «По щучому велінню», наприклад, характеризується ясністю сюжетної будови

і несе очевидну виховну ідею: в житті той заслуговує на повагу, хто щиросердий і працьовитий, не себелюбний та правдивий. І хоч йому доводиться іноді зазнавати кривди від злих і нещирих людей, однак правда неминуче буде на боці чесної людини. Образами, що уособлюють у п'єсі-казці два протилежні характери, є брати Хома й Гаврило. Малі глядачі незмінно віддавали свої симпатії Хомі, вчинки й поведінка якого гідні наслідування (Кропивницький, М. 1960: 672). Виховний зміст і життєва мудрість п'єси-казки, не надто складна драматургічна композиція, надзвичайно стислий, ясний діалог між дійовими особами, прекрасна народна мова, органічно близька до джерел усної поетичної творчості – усе це, як слушно зауважує М. Йосипенко (1958: 265), є свідченням «серйозного підходу М. Кропивницького до справи написання п'єс для дітей, глибокого знання психології юної аудиторії та її культурно-виховних запитів і потреб».

Музика, яка використовується у дитячих виставах М. Кропивцького, органічно поєднується з текстом п'єс. Вона роз'яснює маленькому глядачеві справжній сенс ситуації й доповнює його новими відтінками. У свою чергу, глибинне семантичне значення музики допомагає розкрити важливий принцип образно-емоційної виразності співацької мови акторів, який передбачено у п'єсах. Використовуючи народні мелодії як музичний матеріал вистав, здебільшого М. Кропивницький писав оригінальну музику, близьку за мелодикою до народнопісенних джерел. Найчастіше народні пісні слугували засобом створення індивідуального образу персонажа, введені до драматичної дії переважно прийомом самохарактеристики: виконуючи ту чи іншу пісню, дійові особи виявляли певні риси свого характеру, своєї вдачі. Пісні сприяли розкриттю внутрішнього світу персонажів, їхнього душевного стану, настроїв. Введення до драматичної дії спектаклів тих чи інших українських наспівів також сприяло створенню необхідної сценічної атмосфери: гуляння, веселощів і жартів тощо, а більшість дійових осіб просто неможливо було уявити без пісень. Сольні номери, ансамблі, хори органічно вплітаються у драматургічну основу вистав. Яскравим віддзеркаленням цілісності та єдності музично-драматургічного процесу виступає принцип наскрізного розвитку основної музичної ідеї спектаклів.

Готуючись до постановок своїх дитячих п'єс, Кропивницький написав до них оркестровку. Спочатку, як свідчать спогади сина письменника, його батько прохав написати музику до «Івасика-Телесика» професійного композитора К. Стеценка, але те, що запропонував останній, драматурга не задовольнило – «надто серйозно, ... важко для виконання». Водночас свою власну музику митець «вважав дещо примітивною, призначеною для виконання, головним чином, дітьми» (Кропивницький, В., 1968: 140).

Надії Кропивницького щодо вистав для дітей, його турботи як режисера про показ по селах написаних ним п'єс, нарешті, вболівання, щоб дитячі твори потрапляли і до репертуару професіональних українських труп – все це було органічною частиною широко задуманих драматургом планів заходів, спрямованих на підвищення якості освіти дітей. Передаючи О. Суслову обидві свої п'єси до постановки в його трупі, Кропивницький, на допомогу режисерові, детально аналізував їхній зміст і образи, описував бажані декорації майбутніх вистав, пропонував власну музику, даючи вказівки щодо її оркестрування. Навесні 1910 р. малолітні аматори мали показати своє мистецтво публіці сусіднього міста Куп'янська. Та завчасна смерть Кропивницького не дозволила здійснити ці наміри. Дитяча трупа незабаром завершила своє існування, бо перший на українських теренах дитячий театр існував виключно завдяки енергії та зусиллям Марка Лукича. Саме він був провісником нового виду театру в Україні – дитячого. Промовистим підтвердженням визнання дитячих п'єс М. Кропивницького є стаття впливового часопису «Театр и искусство» за січень 1910 р., де повідомлялося про успішні виступи юних аматорів із Затишку (Бодянській, 1910: 52); там само було розміщено й світлину трупи та портрет «батька Українського театру» (53–54).

Протягом ХХ ст. дитяча музична п'єса за мотивами української народної казки «Івасик-Телесик» М. Кропивницького привертала увагу багатьох митців. Її фабула була застосована класиком української музики К. Стеценком на початку ХХ ст. Так, 1910 р. він створив (на жаль, незавершено) дитячу оперу-казку на три дії «Івасик-Телесик» на лібрето М. Кропивницького. Відомі українські композитори А. Коломієць і В. Кирейко провели значну роботу та здійснили му-

зичну і оркестрову редакції цієї опери. 1962 р. А. Коломієць завершив твір. Прем'єра відбулася на сцені Державного дитячого музичного театру 1987 р. (від 2005 р. – Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва).

У ХХ–ХХІ ст. композитори також продовжували опрацювати сюжети народних казок, які «відкрив» для музичного театру М. Кропивницький. Так, симфонічну казку для читця з оркестром «Івасик-Телесик» написав М. Сильванський (1965); М. Скорик став автором музики до лялькового анімаційного фільму «Івасик-Телесик» (1968); І. Віленський у співавторстві з А. Мухом створили балет «Івасик-Телесик» (1971). До репертуару Львівського академічного обласного музично-драматичного театру імені Юрія Дрогобича та Київського академічного театру українського фольклору входить музична казка «По щучому велінню» на лібрето М. Кропивницького. В репертуарі Харківського академічного театру музичної комедії є музична казка «Івасик-Телесик» композитора І. Гайденка (2017–2020 рр.); в Одеській національній музичній академії відбулася прем'єра опери для дітей М. Волинського «Івасик-Телесик» (2017).

Висновки. Отже, Марко Лукич Кропивницький своїм творчим спадком і практичною діяльністю зробив чималий внесок в історію української музичної дитячої драматургії та українського дитячого театру. Його музичні дитячі п'єси, разом із п'єсами Олени Пчілки та операми Миколи Лисенка, є актуальними і в наш час. Вони не лише склали основу репертуару молодого українського музичного театру для дітей, а й дали помітний поштовх подальшому розвитку всієї вітчизняної дитячої драматургії. Музична тканина цих творів є віддзеркаленням національних фольклорних традицій, а поєднання власної композиторської інтонації з притаманними українській народній пісенності ознаками – найхарактернішою особливістю дитячої музичної спадщини Кропивницького. Актуальність музичних п'єс Кропивницького «Івасик-Телесик» та «По щучому велінню» доводять їх вдалі інтерпретації та нові успішні втілення їх казкових сюжетів на сучасній сцені.

ЛІТЕРАТУРА

- Антонович, Д. (1925). *Триста років українського театру. 1619–1919*. Прага: Український громадський видавничий фонд, 272.
- Бодянский, И. (1910). [***Известный артистъ, “батько Українського театру” Марко Лукичъ Кропивницькій...], [р. Хроника]. *Театр и искусство*, 3, 52–54. Retrieved from http://full.sptl.spb.ru/ORIRK/TEATR_I_ISKUSSTVO/tii_1910_n_03.pdf
- Вороний, М. (1913). *Театр і драма*. Київ: Волосожар: Друк. 2-ої Київ. Спілки, 166.
- Йосипенко, М. (1958). *Марко Лукич Кропивницький*. Київ: Держвидав УРСР, 322.
- Киричок, П. (1985). *Марко Кропивницький: нарис життя і творчості*. Київ: Дніпро, 156.
- Кропивницький, В. М. (1968). *Із сімейної хроніки Марка Кропивницького: [спогади про батька]*. Київ: Мистецтво, 214.
- Кропивницький, М. (1960). *Кропивницький М. Твори в 6 тт.* Т. 6. Київ: Держлітвидав УРСР, 672.
- Кузнецов, В. (1955). Зустріч з М. Л. Кропивницьким. *Мистецтво*, 3, 24.
- Куриленко, Я. (1960). Драматургія Марка Кропивницького и наша современность. *Советская Украина*, 10, 172–175.
- Мар’яненко, І. О. (1953). М. Л. Кропивницький та його театр. У кн. *Минуле українського театру: зустрічі, творча праця*, сс. 9–91. Київ: Мистецтво.
- Мороз, Л. З. (1990). [Вступна стаття]. В кн. *Кропивницький М. Л. Драматичні твори. Кропивницький, Марко Лукич. Драматичні твори*, сс. 5–28. Київ: Наукова думка.
- Новиков, А. (2007). З історії дитячого театру Марка Кропивницького. *Українська література в загальноосвітній школі*, 8, 32–36.
- Новиков, А. (2011). *Українська драматургія й театр від найдавніших часів до початку ХХ ст.*: монографія. Харків: Сага, 408.
- Перепелиця, П. (1956). *М. Л. Кропивницький. Життя та творчість*. Київ: Держлітвидав, 246.
- Рулін, П. (1929). *Життя і творчість М. Л. Кропивницького*. Київ: Київ-Друк, 268.
- Франко, І. (1910). *Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.* Львів: Українсько-руська видавнича спілка, 445.

REFERENCES

- Antonovych, D. (1925). *Trysta rokiv ukrainskoho teatru. 1619–1919 [Three hundred years of Ukrainian theater. 1619–1919]*. Praha: Ukrainskyi hromadskyi vydavnychii fond, 272 [in Ukrainian].
- Bodyanskiy, I. (1910). [***Izvestnyy artist, “batko Ukrainskago teatru” Marko Lukich Kropivnitskiy...], [r. Khronika] [*** Famous artist, “father of the Ukrainian Theater” Marko Lukych Kropyvnytskyi...], [p. Chronicle]. *Teatr i iskusstvo [Theater and art]*, 3, 52–54. Retrieved from http://full.sptl.spb.ru/ORIRK/TEATR_I_ISKUSSTVO/tii_1910_n_03.pdf [in Russian].
- Franko, I. (1910). *Narys istorii ukrains'ko-rus'koi literatury do 1890 r. [The essay on the history of Ukrainian-Russ literature to 1890]*. Lviv: Ukrainsko-ruska vydavnycha spilka, 445 [in Ukrainian].
- Kropyvnytskyi, M. (1960). *Tvory v 6 tt. [Writings in 6 vols]*. Vol. 6. Kiev: Derzhlitvidav URSR, 672 [in Ukrainian].
- Kropyvnytskyi, V. M. (1968). *Iz simeinoi khroniky Marka Kropyvnytskoho: [spohady pro batka] [From the family chronicle of Mark Kropivnitsky: (Memories about the father)]*. Kyiv: Mystetstvo, 214 [in Ukrainian].
- Kurilenko, Ya. (1960). Dramaturgiya Marka Kropivnitskogo i nasha sovremennost. [Dramaturgy of Mark Kropivnitskiy and our modernity]. *Sovetskaya Ukraina [Soviet Ukraine]*, 10, 172–175 [in Russian].
- Kuznetsov, V. (1955). Zustrich z M. L. Kropyvnytskym [Meeting with M. L. Kropyvnytskyi]. *Mystetstvo [Art]*, 3, 24 [in Ukrainian].
- Kyrychok, P. (1985). *Marko Kropyvnytskyi: narys zhyttia i tvorchosti. [Marko Kropyvnytskyi: an essay on life and creativity]*. Kyiv: Dnipro, 156 [in Ukrainian].
- Mar'ianenko, I. O. (1953). M. L. Kropyvnytskyi ta yoho teatr [M. L. Kropyvnytskyi and his theater]. In *Mynule ukrainskoho teatru: zustrichi, tvorcha pratsia [The past of the Ukrainian theater: meetings, creative work]*, pp. 9–91. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
- Moroz, L. Z. (1990). [Vstupna stattia – Introductory article]. In *Kropyvnytskyi M. L. Dramatychni tvory. [Kropyvnytskyi M. L. Dramatic works]*, pp. 5–28. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Novikov, A. (2007). Z istorii dytiachoho teatru Marka Kropyvnytskoho [From the history of children theater by Marko Kropyvnytskyi]. *Ukrainska literatura*

- v zahalnoosvitnii shkoli [Ukrainian literature in secondary schools]*, 8, 32–36 [in Ukrainian].
- Novykov, A. (2011). *Ukrainska dramaturhiia i teatr vid naidavnishykh chasiv do pochatku XX st. [Ukrainian drama and theater from ancient times to the beginning of the 20th century]*. Kharkiv: Saha, 408 [in Ukrainian].
- Perepelytsia, P. (1956). *M. L. Kropyvnytskyi. Zhyttia ta tvorchist [M. L. Kropyvnytskyi. Life and creativity]*. Kyiv: Derzhlitvydav, 246 [in Ukrainian].
- Rulin, P. (1929). *Zhyttia i tvorchist M. L. Kropyvnytskoho [Life and work of M. L. Kropyvnytskyi]*. Kyiv: Kyiv-Druk, 268 [in Ukrainian].
- Voronyi, M. (1913). *Teatr i drama [Theater and drama]*. Kyiv: Volosozhar, 166 [in Ukrainian].
- Yosypenko, M. (1958). *Marko Lukych Kropyvnytskyi*. Kiev: Derzhvydav URSR, 323 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.01.2020 р.